

Poliittisten johtamis- ja päätöksentekojärjestelmien uudistaminen ARTTU2 -kunnissa

Kunnallistieteen päivät 13.-14.10.2016

Kehittämispäällikkö Jarkko Majava, Suomen Kuntaliitto

jarkko.majava@kuntaliitto.fi

050 325 2306

Tausta

- Kunnissa toteutettujen ja tulevien uudistusten arviointitutkimusohjelma 2014–2018 eli ARTTU2 on useasta osaprojektista koostuva tutkimuskokonaisuus. Sen tavoitteena on tuottaa systemaattista ja vertailukelpoista tutkimustietoa kuntia koskevien uudistusten ja kehittämistoiminnan vaikutuksista. Se selvittää, miten uudistukset ovat vaikuttaneet muun muassa kuntien palveluihin, talouteen, demokratiaan ja johtamiseen, henkilöstövoimavaroihin sekä yhdyskuntarakenteeseen ja elinvoimaan.
- Ohjelmassa on mukana 40 tutkimuskuntaa, jotka edustavat erikokoisia ja -tyyppisiä kuntia eri puolilta Suomea. Tutkimuskunnat ovat Askola, Espoo, Hattula, Hirvensalmi, Hollola, Hämeenlinna, Inari, Jyväskylä, Kankaanpää, Keitele, Kemiönsaari, Keuruu, Kokkola, Kotka, Kurikka, Kuusamo, Lappeenranta, Lempäälä, Liperi, Mikkeli, Mustasaari, Nivala, Oulu, Paltamo, Parkano, Petäjävesi, Pudasjärvi, Raasepori, Raisio, Rautalampi, Salo, Sipoo, Säkyä, Tampere, Tornio, Turku, Vaasa, Vantaa, Vimpeli, Vöyri.
- Ohjelma on eri tutkimus- ja rahoittajatahojen yhteinen, ja sitä koordinoi Kuntaliitto. Lisätietoja ARTTU2-tutkimusohjelmasta: www.kunnat.net/arttu2

Lähtökohta

- Kuntien poliittisten johtamis- ja päätöksentekojärjestelmien uudistaminen on parasta aikaa käynnissä
- Kunnissa on haluttu katsoa mahdollisimman pitkälle maakuntauudistuksen eteneminen ja uudistuksen vaikutukset kunnille

Tässä vaiheessa raportoitavissa

- Uudistamisiin liittyviä tavoitteita
- Kuntien nykyisten järjestelmien toimivia osa-alueita
- Kuntien nykyisten järjestelmien kehittämistä vaativia osa-alueita

Kunnissa pohditaan avoimesti kaikkia johtamismalleja

- Pormestarimalli
- Päätoimisten ja/tai osa-aikaisten puheenjohtajien malli
- Puheenjohtajamalli (kunnanhallituksen jäseniä valitaan lautakuntien tai valiokuntien puheenjohtajiksi)
- Valiokuntamalli (kunnanhallitukseen ja lautakuntaan/valiokuntaan voidaan valita vain valtuutettuja ja varavaltuutettuja)
- Kaupungit ovat luopuneet / luopumassa
 - » tilaaja-tuottaja –organisoitumisesta
 - » elämänvaihe /elämänkaaripohjaisesta organisoitumisesta

Kunnissa pohditaan avoimesti kaikkia johtamismalleja

- Pormestarimalli
- Päätoimisten ja/tai osa-aikaisten puheenjohtajien malli
- Puheenjohtajamalli (kunnanhallituksen jäseniä valitaan lautakuntien tai valiokuntien puheenjohtajiksi)
- Valiokuntamalli (kunnanhallitukseen ja lautakuntaan/valiokuntaan voidaan valita vain valtuutettuja ja varavaltuutettuja)

Onko kuitenkin niin, että vain harva kunta lähtee uudistamaan toimintamalliaan kovin radikaalista???

Keskeiset tavoitteet kunnissa

- Organisaation keventämisen ja virtaviivaistaminen
- Luottamushenkilötyön vaikuttavuuden lisääminen sekä luottamushenkilöiden – viranhaltijoiden välinen yhteistyö
- Maakuntauudistuksesta johtuva kunnan roolin muutos ja tehtävien väheneminen

”Tavoitteena on valmistautuminen tulevaisuuden kuntaan, hallintojärjestelmän yksinkertaistaminen ja selkeyttäminen, uuden kuntalain vaatimusten täyttäminen, valtuuston ja hallituksen strategisen roolin korostaminen”

Organisaation keventämisen:

- Lautakuntarakenne
- Toimielinten (ml. lautakuntien) koko

"Nykyinen johtamis- ja päätöksentekojärjestelmä on selkeä ja toimii suhteellisen tehokkaasti. Kunnan luottamushenkilöpaikkoja on paljon, mikä sitouttaa laajan joukon päätöksentekoon ja mahdollistaa uusien luottamushenkilöiden "sisäänajon"."

"Lautakuntarakenne osittain "hajaantunut" suhteessa virasto-organisaatioon. Rakenne ei yhteismitallinen suhteessa esim. budjettivastuuseen ja merkitykseen kunnan toiminnan kannalta."

"Osalla lautakunnista on vain vähän asioita käsiteltävänä. Lautakuntarakenteen tiivistäminen on tarpeellista."

Maakuntaudistus vaikuttaa lautakuntarakenteeseen

Yleistyykö
elinvoima – hyvinvointi – kuntainfra
"kolmijako" ?

Elinvoima toimiala

Elinkeinojen kehittäminen,
työllisyyspolitiikka,
edunvalvonta ja
yhteiskuntasuhteet,
asuntopolitiikka,
toisen asteen koulutus ja
alueen koulutusyhteistyö,
kansainväliset asiat,
tapahtumapalvelut

Hyvinvointi toimiala

Kokonaisvaltainen
hyvinvoinnin
edistäminen,
koulutuspalvelut,
varhaiskasvatus,
vapaa-aikapalvelut,
kulttuuri-, liikunta- ja
nuorisopalvelut

Kuntainfra/ -kehittäminen

Maankäytön suunnittelu,
yhdyskuntatekniikka,
jätehuolto,
liikennesuunnittelu,
joukkoliikenne,
ympäristöpolitiikka,
rakennusvalvonta,
pysäköinninvalvonta

Päätöksentekoprosessin virtaviivaistaminen

- Delegointi, tehtävät ja roolit, valta ja vastuu
 - hallintosäännön päivittäminen
 - asioista sopiminen ja sopimusten noudattaminen

”Meillä tieto esim. lautakuntien ja hallituksen välillä ei kulje ja asiat käsitellään joka tasolla moneen kertaan. Pitäisi olla enemmän ns. päätöskokouksia valmistelevia kokouksia ja iltakouluja tms.”

”Päätöksenteko on hidasta nykyisellä rakenteella”

Luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden työnjako ja yhteistyö

- Avoimuus ja tiedonsaanti
- ”Osallistumista” vai ”puuttumista” valmisteluun
- Strategisuus
- Luottamus

”Poliittisten päätöksentekoelementtien ja virkamiesjohdon tehtävien ja roolien selkeytys on tarpeen.”

”Luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden työnjako on ongelma, jos luottamushenkilöorganisaatio haluaa puuttua operatiiviseen toimintaan.”

Verkostojohtaminen

- Verkostojen aikakausi: huomio hallinnon sisäisistä rakenteista ja prosesseista kohti verkostoja, yhteistyötä ja kumppanuuksia
- Syytä pohtia ja määritellä missä verkostoissa ollaan mukana ja mitkä ovat tavoitteet

”Kaupunkimme on mukana lukuisissa verkostoissa niin alueellisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti. Tavoitteista, strategiasta ja taktiikasta käydään keskustelua, mutta systemaattinen tavoiteasetanta puuttuu.”

”Kaupungin osaamissuunnitelmaan on määritetty yhdeksi kehittämisen alueeksi verkosto-osaaminen”

Kuntalaisten osallisuus ja vaikuttaminen

- Kuntien toiminta on lähtökohtaisesti avointa ja kuntalaisia kuuleminen on osa kunnallista päätöksentekoa
 - » Samalla kunnat kuitenkin tunnustavat, että tämä on osa-alue, jossa kehittämistä vielä riittää vuosiksi eteenpäin
- Avoimuuden ja mahdollisuus osallistua kunnan toimintaan on kuitenkin hallinnon legitimitetin näkökulmasta tärkeää erityisesti haasteellisina aikoina
- Hallinnon avoimuus ja läpinäkyvyys sekä osallistumisen muodot monikanavaisia

”Meillä on käytössä kaupunginvaltuuston hyväksymä osallisuusmalli, joka sisältää niin edustuksellisen, suoran kuin toimintaosallisuudenkin muodot. Osallisuus on myös vahvasti osana kaupungin strategiaa sekä palveluiden kehittämisen että elinvoiman vahvistamisen osalta. Yhteisöllisyys on myös yksi kaupungin arvoista.”